

nitve omrežja avstrijskih državnih železnic, in da je namreč strašna kriza v l. 1873. mnogo k temu pripomogla, da se takrat ta proga Ljubljana-Karlovec ni gradila na državne stroške.

Pozneje so se premenile razmere za to železnico neugodno. Postali smo skromnejši in da bi tega, kar je dobro, ne žrtvovali temu, kar je bolje, in na to čakali, smo se l. 1890. začasno zadovoljili samo z glavno progo druge vrste Ljubljana-Novomesto-Straža, dočim se je belokranjska železnica pustila in suspenso. Iz tega izhaja, da ni pred dvema letoma še nihče mislil na ozkotirno železnico. Kot vzrok, da se zdaj neče normalnotirna železnica, se samo navaja, da bi se vsled nje promet od Trsta obrnil na Karlovec in Reko. Če se primerja oddaljenost Ljubljane od Trsta z oddaljenostjo Ljubljane od Novega mesta, Karlovca in Reke, je strah popolnoma neopravičen.

Ljubljana je od Trsta 144 km oddaljena, od Reke pa 140, torej za 4 km manj. Karlovec je od Reke oddaljen 176 km, torej za 36 km več, nego Ljubljana po užni železnici čez Št. Peter od Reke in za 32 km več nego od Ljubljane do Trsta po južni železnici.

Daljava od Ljubljane do Reke čez Novo mesto, Metliko ali Črnomelj in Karlovec bi znašala:

Od Ljubljane do Novega mesta 76 km, od tod do deželne meje 60 km, od tod do Karlovca kakih 34 km, in od Karlovca po obstoječi železnici do Reke 176 km, skupaj torej 346 km, dočim znaša od Ljubljane do Trsta 144 km, torej za 202 km manj.

Ako se doseže ugodnejša zveza Rudolfove železnice s Trstom, kar upamo, bi bile razmere za Trst še boljše.

Od Novega mesta je čez Karlovec do Reke 270 km, od Novega mesta čez Ljubljano v Trst 220 km, torej za 50 km manj, za toliko skoraj, kolikor bo dolga vsa belokranjska železnica.

Iz teh podatkov je vidno, da kranjska dolenjska stran vsaj tostran Gorjancev ne teži na Karlovec-Reko, nego na Ljubljano-Trst, da torej ni govora o tem, da bi dolenjska in belokranjska železnica odvrnila promet proti Reki, tudi ko bi se kdaj dosegla zveza s Karlovcem.

Ta proga bi skrajšala pot do hrvatskih, bosanskih in dalmatinskih železnic. Sodim, da bi bilo tako skrajšanje tudi v interesu Cislitvanske, ker bi izvažanje premoga iz Belekrajine na Ogersko nam nič ne škodovalo, nego samo koristilo. Na drugi strani bi se pomnožil promet na dolenjskih železnicah in uvoz žita, na kateri smo navezani.

Dasi bi znašali stroški za normalnotirno železnico uštevši interkalarne obresti in rezervni fond 3,300.000 gld., stroški za ozkotirno pa samo 2,200.000 gld., torej za 1,100.000 gld. manj, so vendar koristni, katere bi dajala normalnotirna železnica, tako velike, da se mora taka železnica priporočati. Lokalnim potrebam bi za zdaj zadostovalo, če bi vsak dan vozila dva mešana vlaka sem

in tja, kadar bi bilo potrebno pa bi se priredili posebni vlaki.

Mislím, da pri takem obratu bi obratni stroški ne bili ravno veliki. Na drugi strani bi bilo dobro, ko bi se odškodnina za obratne stroške določila v odstotkih od kosmatih dohodkov, ker bi se tako dobila boljše podloga za financiranje železnice.

Deželni zbor kranjski je izjavil, da je pripravljen, podpirati to podjetje kar najbolj mogoče. Pripravljen je, dajati letni prispevek ali prevzeti za primerno svoto glavninskih delnic. Seve, da vsled lanske katastrofe dežela ne bo mogla mnogo prispevati.

Končno si dovoljujem, priporočati vladi kar najtopleje to železnico in prosim, naj vlada pospeši in omogoči zgradbo te železnice s tem, da pospeši pogajanje in stvar kolikor mogoče podpira, če mogoče s prevzetjem garancije obresti.

Sklicuje se na že predložene resolucije in na predlog proračunskega odseka, končam s to prošnjo. (Odobrovanje).

Obrtnijske raznoterosti.

Shod avstrijskih obrtnikov je zboroval te dni v Opavi. Shod je izrekel nezaupnico poročevalcu o obrtni reformi in se izrekel, da se mora predložena predloga obrtnega zakona znatno predelati.

Izdelava zrcal po kemično-električnem potu. Ivan Boas v Kielu je iznašel nov način izdelovanja zrcal. Znano je, da se težke in žlahtne kovine dajo z elektriko v Geislerjevi cevi s pomočjo elektrike hlapiti. Če v cevi ni drugzega kot nekaj zredčenega vodika, se usede na stene čista kovina in se močno prime. Porabil je to lastnost za izdelavo zrcal. Po tem potu napravljena zrcala so mnogo boljša, nego po dosedanjih kemičnih potih napravljena.

Sovražnik podpor v rudnikih. V rudnikih podpro vse z lesovjem, da se jama ne udere. Nedavno so pa zasledili po nekaterih rudnikih kebra, ki ta les močno razjeda, tako da ga uniči in se vsled tega podpore zdrobe. Ta keber se hitro množi. Da se to prepreči, mora se lesovje namazati s karbolinejem, ali pa napojiti s klorovim cinkom, kositernim klorirom, arzenikovo kislino ali kreozotom.

Kmetijstvo.

Ljubljanska mestna hranilnica.

Mestna hranilnica ljubljanska je ravnokar razposlala svoj, od občinskega sveta v zadnji seji potrjeni računski zaključek in bilanco za leto 1895. pravzaprav za šesto upravno dobo, odkar posluje ta, za bodočnost zelo pomembni domači denarni zavod.

Ker nam kaže ta računski zaključek oziroma bilanca že dokaj znatne uspehe, spregovorimo naj nekaj več besed o dosedanjem delovanju mestne hranilnice ljubljanske.

Sklep občinskega sveta, da se ustanovi v Ljubljani mestna hranilnica, sega precej daleč nazaj. Bilo je 31. marca 1882. l., torej kmalu potem, ko je v mestnem

zastopu dobila večino oziroma nastopila narodna stranka, da se je stavil in z navdušenjem vzprejel dotični predlog. Ta predlog stavil je tačasni obč. svet. dr. Alfons Mosche. A obravnave, ki so sledile temu sklepu in provzročile obč. svetniku gosp. Iv. Hribarju, kot poznejšemu poročevalcu v tej zadevi, mnogo truda in napora, trajale so dolgo vrsto let. Načrt hranilničnih pravil vračal se je opetovano pred forum občinskega sveta in šele, ko so se vsa določila v načrt jasno in po obstoječih zakonih vzprejela in je občina izpolnila vse pogoje, je dež. vlada vsled ministerskega pooblastila dne 25. dec. 1888. l. potrdila pravila. Vendar pa hranilnica takoj po potrditvi teh pravil ni pričela s svojim poslovanjem. Treba je bilo k pravilom ustvariti še izvrševalne določbe. Te je potrdila deželna vlada dne 10. februarja 1889. l. Dalje je bilo poskrbeti vse potrebno za nastanitev hranilničnega urada, voliti upravni odbor in ravnateljstvo, poiskati si uradnikov in pripraviti pisarniška orodja.

Dne 1. oktobra 1889. leta, potem, ko je položila mestna občina ljubljanska v avstrijski zlati renti 20.000 gld. jamčevine za uloge in obresti, so se otvorile duri tako dolgo zaželeni mestni hranilnici v Ljubljani in se je pod predsedstvom veletržca g. Fr. Ks. Souvana v njej pričelo poslovanje.

Takoj v prvem letu se je pokazalo, da je občinstvo težko pričakovalo domačega hranilnega zavoda kajti prvi računski zaključek, ki ga je položila hranilnica za dobo 1. oktobra 1889. do 31. decembra 1890. leta izkazal je denarnega prometa skoro že 6 milijonov gold., uplačanih ulog pa skoro 1 milijon gold., danih hipotečnih, občinskih založnih in meničnih posojil pa tudi precej nad $\frac{1}{2}$ milijona goldinarjev. Istotako je že v tem letu hranilnica investovala nad 200.000 gld. v vrednostnih listinah. Vzlic temu živahnemu prometu zaključila je hranilnica prvo svojo poslovno dobo z nedostatkem 1654 gld. 32 $\frac{1}{2}$ kr. v bilanci in to iz dveh razlogov. Na jedni strani provzročili so stroški za uradne potrebščine, mej njimi mnogi, ki se ne dajo subsumirati niti mej ustanovne stroške, niti ne spadajo v račun inventarja, hranilnici občutno obremenje, na drugi strani pa je bilo tačas upeljavno dnevno obrestovanje hranilnih ulog za hranilnico zelo neugodno. Ta, dasi z ozirom na zgodovinsko izkušnjo pri ustanavljanju sličnih denarnih zavodov, ne ravno nepričakovani rezultat je dal povod, da se je upravni odbor takoj lotil preosnove pravil ter so se na njegov predlog premenile določbe glede obrestovanja hranilnih ulog. Od začetka l. 1892. se obrestujejo uloge polumesečno.

Dasi pa v letu 1891. obrestovanje ulog še ni bilo polumesečno, nego dnevno, vendar je zaključila hranilnica že to leto z dobičkom in sicer v čistem znesku 895 gld. 65 kr. Tak je bil torej prvi dobiček. Bil je majhen, a pozdravili smo ga z nado, da bode rasel in nekdanj dosegel impozantno svoto — kakor zraste iz malega drevesca veliko košato drevo.

L. 1892. so se v upravnem odboru in ravnateljstvu dogodile precejšnje spremembe. V istem letu potekla

je namreč prva poslovna doba hranilničnih mandatorjev. Začetkom l. 1893. pa je tudi izstopil iz predsedstva g. Souvan ter prepustil svoje mesto veletržcu g. Petričiču, katerega je upravni odbor dne 29. marca 1893. leta z vzklikom volil svojim načelnikom upajoč, da posveti svoje spretne moči mlademu zavodu, ki potrebuje skrbnega voditelja ravno tako, kakor potrebuje nežna cvetlica dobrega vrtnarja. Kako se je odzval novi predsednik svoji prevzeti nalogi, ne govore samo uspehi, ki so se dosedaj dosegli v hranilnici, govori marveč to, da se je hranilnični organizem tačas popolnoma konsolidiral, da je tako v upravi, kakor v izvrševalnem uradovanju nastopilo sistematično urejeno poslovanje. Toda namen tem vrsticam ni, slaviti zaslužne moči, nego ob kratkem narisati zgodovinske črtice iz poslovanja in napredka mestne hranilnice ljubljanske. Napredek pri denarnih zavodih, kakor so hranilnice, pa se izraža vedno najbolj v številkah, zlasti v onih, ki se nahajajo v letnih zaključkih.

Računski zaključek mestne hranilnice ljubljanske za l. 1892. izkazuje denarnega prometa že okroglo 7.600.000 gld. uplačanih hranilnih vlog 2.213.055 gld., hipotečnih in drugih posojil 1.535.063 gld., čistega dobička za isto leto pa 8276 gld. V tem letu ustanovili sta se splošna in posebna rezervna zaklada. V istem razmerju rasel je denarni promet v letih 1893., 1894., 1895. Ravno tako so se množile hranilne uloge, posojila in se je zvišal dobiček. Zadnje leto 1895. je imela hranilnica denarnega gibanja nič manj kakor 9.161.957 gld. 32 kr. Bilanca njena pa izkazuje koncem istega leta 4.020.743 gld. 82 kr. uplačanih hranilnih ulog, potem 2.593.342 gld. 52 kr. hipotečnih, 225.906 gld. 10 kr. občinskih in deželnih in 48.644 glg. 31 kr. založnih in meničnih posojil, v contocorrentu 730.203 gld. 72 kr. in v vrednostih listinah investiranega kapitala 322.631 gld. 50 kr., letnega dobička skupaj 17.000 gld. 55 kr. in lastnega premoženja v obeh rezervnih zakladah pa 51.716 gld. 42 kr., torej za dobo šestih let znamenit dobiček. V letih 1892. do 1895. je hranilnica odpisala od vrednosti inventarja znatno svoto 1694 gld. 12 kr. ter račun ustanovnih stroškov, ki je znašal v bilančnih, aktivih 990 gld. 44 $\frac{1}{2}$ kr. popolnoma odstranil.

Iz nevedenih podatkov razvidi se, da so uspehi, ki so se dosegli v mestni hranilnici ljubljanski tekom prvih šestih let, zelo ugodni. To dalo je tudi v zadnji seji občinskega sveta, gospodu ravnatelju Ivanu Hribarju povod, da je dokazal, za koliko bi bila danes mestna hranilnica ljubljanska na višji stopinji, če bi začela s svojim poslovanjem vsaj že takrat, ko je občinski svet sklenil nje ustanovitev. Matematična verjetnost, kakor je imenavani obč. svet. navajal, kaže na podlagi zadnjega zaključka in bilance, da bi dandanes mestna hranilnica ljubljanska razpolagala gotovo že čez 250.000 gld. v rezervnih zakladah in bila tudi v prijetnem položaju v smislu § 5. hranilniških pravil svoje prebitke posvetiti v občekoristne namene, kar bi zlasti mestu Ljubljani, ki potrebuje sedaj po potresu velike denarne pomoči, jako dobro došlo. Žal

tudi iz drugih ozirov da se ta hranilnica ni prej ustanovila. Bili so časi in ne ravno daleč nazaj v preteklosti, ki so bili mnogo ugodnejše za hranilnilce, nego so sedaj. Denarni trg takrat bil je ugoden za dobro investovanje razpoloženega kapitala. Dandanes na primer nalagajo hranilnice denar kaj težko na vrednostne listine ker leté vsled visokih kurznih cen, komaj tolko obrestij donašajo, kakor jih mora plačevati hranilnica na hranilne uloge. Iz tega sledi, da morajo hranilnice obračati večjo pozornost nego prej na hipotečna posojila. Toda tudi tukaj gre to le do gotove meje. Ta meja obrisana je po razmerju ulog in hipotečnih posojil. Hipotečna posojila smejo nominalno znašati od 50 do 60 % vplačanih ulog, da je razmerje zdravo, kajti denar izplačan na hipotečna posojila je vezan denar, katerega se ne more v vsakem hipu mobilizovati; hranilnica pa mora biti vselej v položaju, da zahtevam strank pri vzdigu ulog zadosti in zato mora imeti vedno dovolj denarja na razpolaganje in če je ta naložen, mora biti tako naložen, da se ga ima v hipu pri roki, ako se ga potrebuje. Sledi pa iz tega, da za more hranilnica dobra in hitro prospevati le, če hitro naraščajo hranilne uloge.

Res je, da je v tem oziru mestna hranilnica ljub. vrlo napredovala in če se pogleda v štatistiko starejših hranilnic, se vidi, da so v preteklih časih le te potrebovale mnogo več časa, da so štele toliko hranilnih ulog, kakor mestna hranilnica ljubljanska po šestletnem delovanju, in ta faktum priča, da so se rodoljubi ogreli za to hranilnico. Še bolj napredovala pa bode mestna hranilnica ljubljanska, če se jo oklenejo vsi, katerim je ona pri srcu, torej tudi tisti, ki dosedaj svojih prihrankov še niso plodonosno naložili v mestni hranilnici ljubljanski.

Kmetijske raznoterosti.

Zebre. Dolgo se je mislilo, da se zebre, to je neki lepo pisani konji v Afriki ne dajo ukrotiti. Skušnje so pa pokazale, da se dajo ukrotiti in navaditi za vožnjo. Vztrajnejše so kot naši konji in manj boleznj podvrženi.

Vinstvo se je močno jelo razširjati v čilski republiki v Ameriki. Podnebje je ondi najugodnejše za vinstvo. Daje se pridelati najfinejše vino, ker grozdje dobro dozori. Trtne uši v tej državi še ne poznajo.

Shranjevanje mesa. V Švici imajo navado, da meso denejo v kadi, ki merijo poldrugi meter v primeri in so 2 do 3 metre široke. Na dno posode denejo živih kropiv, te potresejo z zmesjo jegnega dela sladkorja in dveh delov kuhinjske soli. Na to se položi jedno vrsto mesa, potem se pa zopet soli. Od strani se pa denejo kropive, da se meso posode ne tiši. Tako se položi več vrst mesa, dokler ni posoda polna, ali pa vse meso zloženo. Na to se posoda zapre s pokrovom in obloži s kamenjem. Meso se tako ohrani več tednov.

Osredna gniloba sladorne pese prihaja od neke glivice. Da se ta bolezen ne razširi, naj se pesno seme, predno se seje, dene 48 ur v vodo, v kateri se je razstopilo nekaj modre galice, in delo nekaj živega apna. Potem se seme opere in poseje.

Breje krave se mnogo lažje otele, ako se včasih prehodi, kakor če so morda vedno privezane v hlevu.

Poučni in zabavni del.

Varšavski spomini iz 1830. leta.

(Ruski spisal N. P. Makarov.)

IX.

Lirik lahkoživec in improvizovani zakon iz ljubezni.

V večjo popolnost in slikovitost varšavskega življenja, tu navedem še nekatere črtice, katere dokazujejo, kake stvari je tedaj bilo mogoče delati brez velike, a včasih tudi brez vsake odgovornosti.

Tedaj je služil v titovskem polku častnik neki Izmajlov. To je bil človek najbolj omejenega uma in izobraženosti, a jako prijazen dečak in so ga zato vsi tovariši radi imeli. Vedno so se šalili z njim, a on se ni nikoli razjezil.

Nekdaj je bil v večji družbi častnikov. Pili so šampanjec in se zabavali. Nekdo se obrne k Izmajlovu in reče:

— Izmajlov! Čemu ti ničesa ne pišeš? Vsaj je jeden tvojih soimenikov pesnik, basnopisec. Si li poskusil ti kedaj napisati kake stike?

— Ne, nikoli nisem poskušal — odgovoril je Izmajlov.

— Pa sedaj poskusi. Prepričan sem, da napišeš lepe stike. Takoj se loti. Tukaj je papir in svinčnik. Usedi se in piši.

— Da, kaj naj pišem?

— No napiši kake stike, bodi si tudi odo na šampanjec.

— Tukaj ni mogoče, je hrup in me motijo.

— Tako pojdi in zapri se v to sobo in piši. Mi bomo z nepotrpežljivostjo pričakovali tvoje pesmi.

Izmajlov se je zaprl v posebno sobo. Celo uro je ondu sedel, vedno delal in grozno se trudil in potil. Zato je pa tudi naredil vzgledno pesem. Ko se je vrnil k popivajočim tovarišem z listom v roki, je vse utihnilo in oči in ušesa so se obračala v novega pesnika. Pesnik se je odkašljajal ter slovesno prečital sledečo odo:

»O butilka ti, butilka draga,
Iz tebe kipi kapljica mila,

Uti je bil ogromen. Razlegali so se oglušujoči dobroklici in novega pesnika so proslavljali kot bi bil največji lirik novega časa. Ta lirik je pa imel jako originalne navade, imel je lepo premoženje in je bil velik lahkoživec in je rad lenaril in se mehkužil, in to tudi povsod, celo v službi. Če je šel na stražo, se celih 24 ur ni pokazal pred stražnico. Vse dolžnosti častnika je opravljal najstarejši podčastnik. Sam je pa lenaril in mehkužil se tako le:

Ko je prišel na stražo, je k njemu prišel vojak s culico v rokah. Izmajlov takoj odloži vse znake stražnega častnika, obleče se v ponočno suknjo, šlape in ponočno čepico. Potem se uleže na divan ali pa usede v velik naslonjač in uda nemotenemu lenarjenju. Kadi iz pipe, pije, je, spi, se prebudeva in zopet zaspava. Naj gre